

2019/2020

[vysoká škola]

VOLEBNÍ SYSTÉMY V ČESKÉ REPUBLICE

Literatura a další zdroje k prostudování

Tituly přístupné v Národní knihovně - <http://kramerus-vs.nkp.cz/>

Volební systém do Poslanecké sněmovny

- Vodička, K. - Cabada, L.: *Politický systém České republiky*. Historie a současnost. Praha 2008, konkrétně str. 209-212
- Chytilík, R. a kol.: *Volební systémy*. Praha 2009, konkrétně str. 292-314

Ostatní volební systémy

- Chytilík, R. a kol.: *Volební systémy*. Praha 2009, konkrétně str. 315-318

Slidy v této prezentaci

Úkoly k řízené konzultaci

1. Prostudujte si nejprve souhrn volebních systémů v ČR a shrňte, jaké jsou mezi nimi rozdíly. Zamyslete se, proč jsou mezi nimi rozdíly a zda to má logiku, nebo nikoli.
2. Zamyslete se nad efekty volebního systému do Senátu. Prostudujte si jeho složení (např. [zde](#)) a zamyslete se nad důvody, proč se složení této komory tak dramaticky měnilo. Jaký tyto změny mohly mít na politickou situaci v celé zemi?
3. Vysvětlete důvody pro a proti volební reformě z let tzv. opoziční smlouvy. Proč její podstatné části zrušil Ústavní soud?
4. Charakterizujte současný volební systém do PS. Projděte si jednotlivé výsledky voleb v době, kdy platil, a vysvětlete, proč se např. tak zásadně liší míra jeho proporcionality.
5. Proč se o volebním systému hovoří jako o hybridu?
6. Co bylo podstatou druhého pokusu o volební reformu? Kdo ji vyvolal a proč?

Volební systémy v Česku - základní přehled

Většinový dvoukolový s uzavřeným 2. kolem	Senát
	Prezident republiky
Poměrného zastoupení listinného typu	Poslanecká sněmovna
	Zastupitelstva obcí
	Zastupitelstva krajů
	Evropský parlament

Volební systém do Senátu

- Většinový princip vyplývá z ústavy
- Dvoukolový většinový – absolutní většina (při volbách ZD tělesa prakticky neužívaný) častá negativní volba ve druhém kole
- **Efekty:**
 - Posilování „nezávislých“ a středových kandidátů, kteří „nejméně vadí“ – částečná relevance jinak nerelevantních stran
 - Posilování lokálně zakotvených kandidátů (starostové, primátoři)
 - Silný efekt vyvažování v době, kdy existuje zřetelná vláda (vládní koalice)
 - Posilování osobností a kandidátů s populárním povoláním (lékaři, učitelé...)
 - Výrazné oslabování extremistů
 - Není však imunní vůči dobově podmíněnému populismu (např. protikorupční tažení, boj proti zdravotnickým poplatkům aj.)

Volební systém do zastupitelstev krajů

- Systém poměrného zastoupení listinného typu s vázanou, nikoli však zcela přísně, listinou
- AVP i PVP - 18 let; obě volební práva jsou vázána na trvalý pobyt v příslušném kraji
- Volební obvody odpovídají území každého kraje – jde tedy o velké volební obvody, kde se volí 45-65 zastupitelů
- Kandidovat mohou politické strany a politická hnutí nebo jejich koalice
- Do skrutinia postupují pouze strany, které v rámci kraje překonaly uzavírací klauzuli, jež činí 5 %
- Rozdělování mandátů probíhá v jediném skrutiniu pomocí tzv. modifikované D'Hondtovy formule (metoda volební dělitele)
- jednotliví kandidáti získávají mandáty podle pořadí, v jakém byli uvedeni na kandidátní listině – ke změně může dojít na základě preferenčních hlasů, když některý kandidát získá více než 5 % preferenčních hlasů
- **Z hlediska svého efektu jde o výrazně proporční volební systém, kde disproporční faktor představuje jenom uzavírací klauzule vyřazující ze skrutinia strany, které jí nedosáhly**

Volební systém do obecních zastupitelstev

- Systém poměrného zastoupení listinného typu s polovázanou listinou
- Volební obvody odpovídají území obce či města, ty je však mohou rozdělit do více obvodů - různorodost
- Kandidovat mohou politické strany a politická hnutí nebo jejich koalice, případně nezávislí kandidáti
- Odlišná je struktura hlasu - pro kandidáty, nikoli pro strany (tři formy hlasování)
- Uzavírací klauzule 5% (na úrovni volebního obvodu)
- rozdělování mandátů probíhá v jediném skrutiniu pomocí tzv. D'Hondtův dělitel
- jednotliví kandidáti získávají mandáty podle pořadí, v jakém byli uvedeni na kandidátní listině – ke změně může dojít na základě výpočtu, do kterého vstupují individuální hlasy
- **z hlediska svého efektu jde o výrazně proporční volební systém s velmi malou personalizací volby**

počet obyvatel	počet členů zastupitelstva
do 500	5 – 15
501-3.000	7 – 15
3.001-10.000	11 – 25
10.001-50.000	15 – 35
50.001-150.000	25 – 45
nad 150.000	35 – 55

AVP i PVP - 18 let; obě jsou vázána na **trvalý pobyt v příslušném místě** (prolamuje princip st. občanství)

Volební systém do Poslanecké sněmovny do roku 2000

- Silně proporcionální systém
 - velké volební obvody – jen (průměr 25 mandátů)
 - dvě skrutinia
 - Hagenbach-Bischoffova kvóta
 - 5% klauzule (7 pro 2 strany, 9 pro 3 a 11 pro vícestranné koalice) - jediná proměnná omezující proporcionalitu
 - 4 preferenční hlasy (10 % hranice pro posun)
- Efekty
 - Nefavorizoval vítěznou stranu ani strany silnější, naopak svojí silnou proporcionalitou posiloval postavení malých stran - napomáhal vládní nestabilitě a neakceschopnosti
 - Posilování postavení antisystémových formací (KSČM, SPR-RSČ)
 - Nízká personalizace
 - Volilo se v neexistujících krajích

	1992		1996		1998	
	%	křesla	%	křesla	%	křesla
ČSSD	6,5	16	26,4	61	32,3	74
ODS	29,7	76	29,6	68	27,7	63
KSČM	14	35	10,3	22	11	24
KDU-ČSL	6,3	15	8,1	18	9	20
US-DEU	0	0	0	0	8,6	19
SZ	0	0	0	0	1,1	0
SPR-RSČ	6	14	8	18	3,9	0
ODA	5,9	14	6,4	13	0	0
LSU	6,5	16	0	0	0	0
HSD-SMS	5,9	14	0	0	0	0

Reforma volebního systému 2000/2001

- 2000 - změna většiny základních parametrů:
 - 35 volebních obvodů (5-8 mandátů)
 - Modifikovaný D'Hondt (od 1,42)
 - Aditivní kvorum
 - Jiný způsob financování stran – větší podíl za mandáty než za získané hlasy
- *Podle modelových propočtů by systém vedl k zisku absolutní většiny mandátů pro jednu stranu – ODS v roce 1996 a ČSSD v roce 1998*
- 1999-2001 – velká diskuse mezi odbornou veřejností
 - Pro reformu: Miroslav Novák, Petr Fiala, Miroslav Mareš, Michal Kubát, Tomáš Lebeda...
 - Proti reformě: Michal Klíma, Jiří Kunc, Vladimíra Dvořáková, Karel Vodička, Vojtěch Šimíček, Jan Filip, Jiří Pehe...
- 2001 - reformu zastavil Ústavní soud – na návrh prezidenta zrušil většinu jejích výsledků

Reforma volebního systému 2007/2008

- Kýžené efekty:
 - Vyšší proporcionalita (zejména pro menší strany)
 - Větší odstup v zisku mandátů pro první a druhou stranu („bonus pro vítěze“)
- Tři návrhy paragrafového znění do PS
 1. 175 křesel ve 14 krajích za pomoci St.-Lague + 25 křesel celostátní úroveň - nejsilnější strana d'Hondt, ostatní St.-Lague/dánský dělitel
 2. Kraje se spojují do NUTS II, tam Hagenbach-Bischoff/Hare, zbývající mandáty získává vítězná strana
 3. Distribuce mandátů na celostátní úrovni, d'Hondt, část mandátů - tzv. degresivní bonus (max. 10 křesel pro vítěze)

Současný volební systém do PS

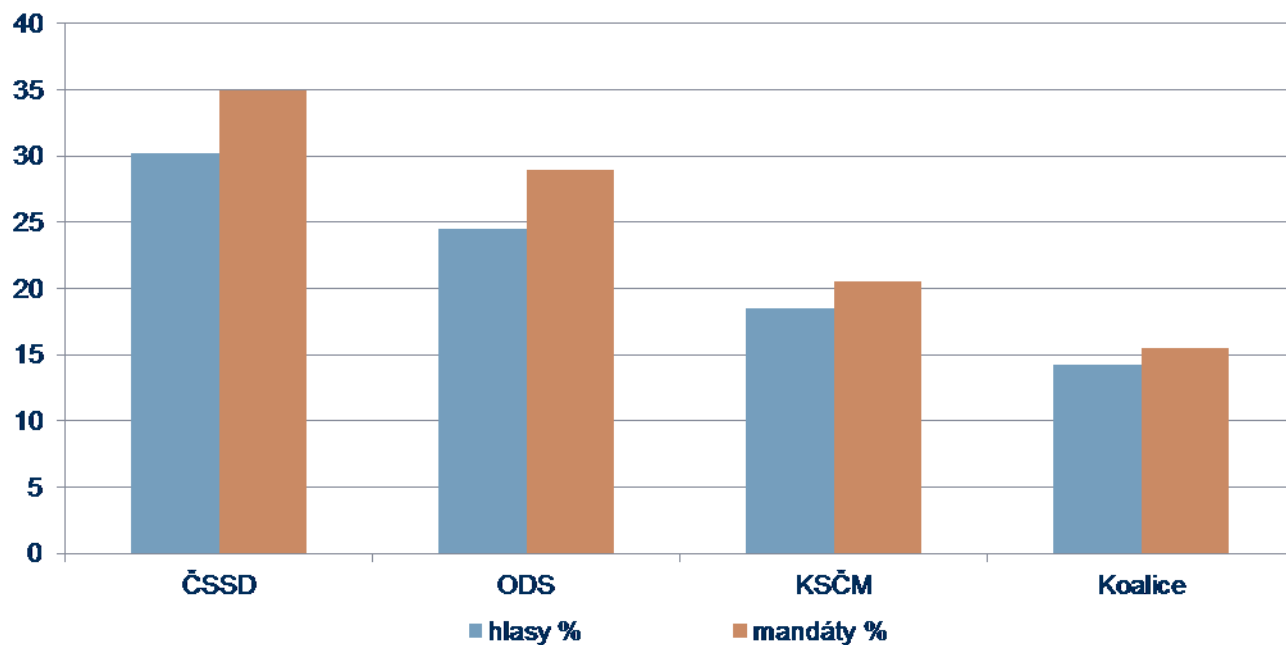
- Kompromisní podoba po pádu volební reformy
- Hybrid: 14 volebních krajů – nesrovnatelná velikost (5-25 mandátů) a tudíž zcela odlišné až protikladné efekty – viz výsledky letošních voleb
- Jediné skrutinium
- D'Hondt
- Aditivní kvorum zůstalo
- Pouze 2 preferenční hlasy – 7% hranice pro posun na kandidátce, od voleb 2010 5% hranice

Volby 2002

ČSSD	30,2	70	35
ODS	24,47	58	29
KSČM	18,51	41	20,5
Koalice	14,27	31	15,5

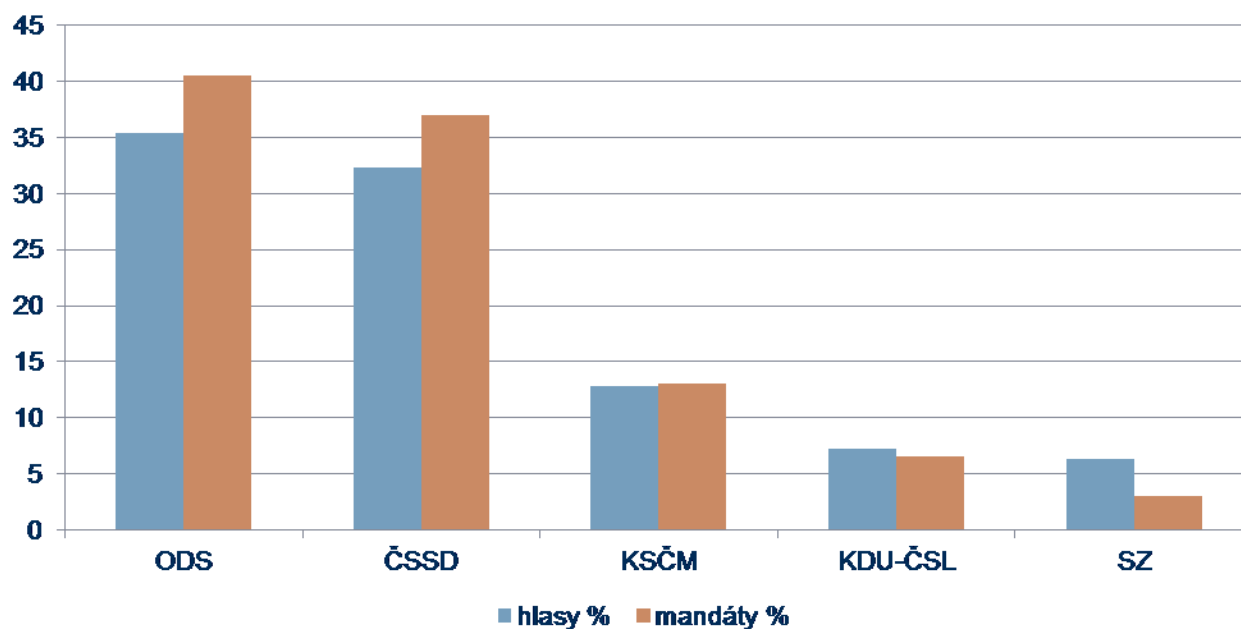
Propad hlasů: 12,55 %

Volby 2006

ODS	35,38	81	40,5
ČSSD	32,32	74	37
KSČM	12,81	26	13
KDU-ČSL	7,22	13	6,5
SZ	6,29	6	3

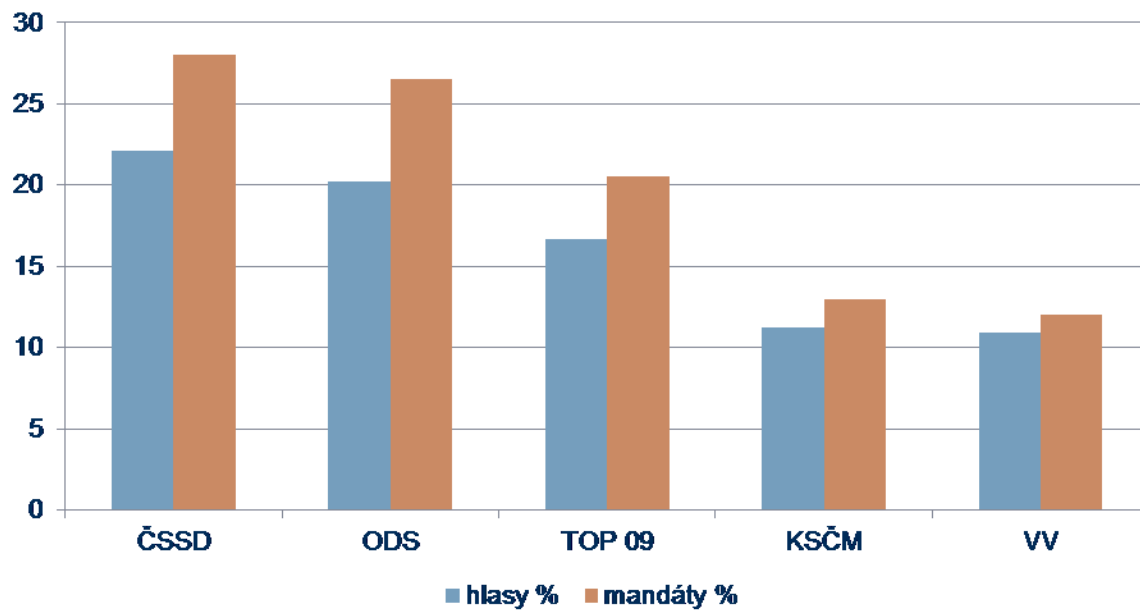
Propad hlasů: 5,98 %

Volby 2010

ČSSD	22,08	56	28
ODS	20,22	53	26,5
TOP 09	16,7	41	20,5
KSČM	11,27	26	13
VV	10,88	24	12

Propad hlasů: 18,85 %

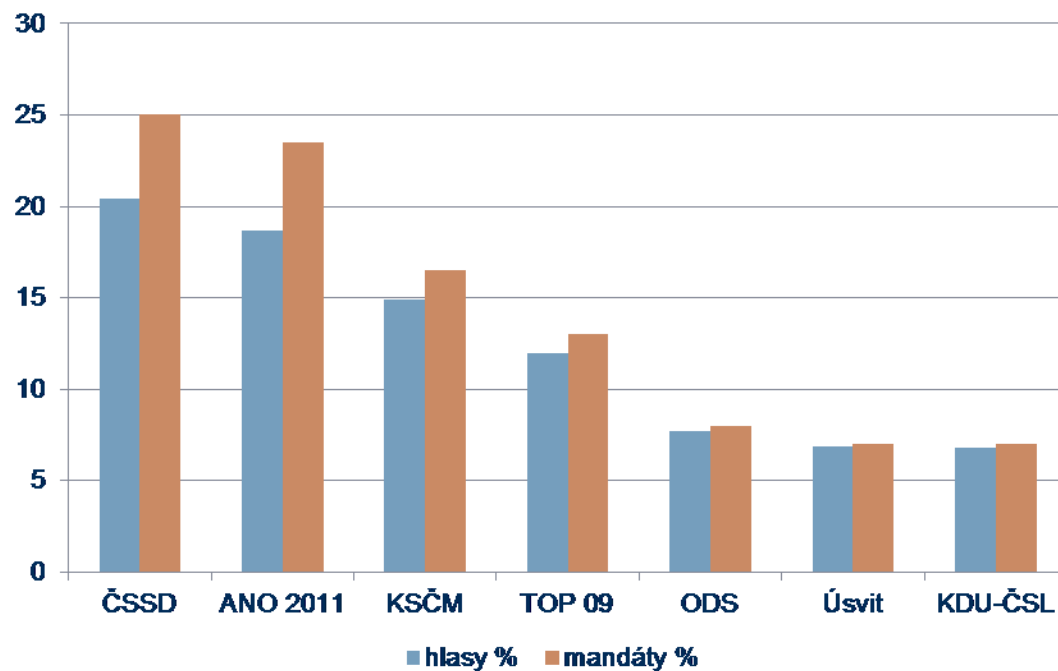

Volby 2013

ČSSD	20,45	50	25
ANO 2011	18,65	47	23,5
KSČM	14,91	33	16,5
TOP 09	11,99	26	13
ODS	7,72	16	8
Úsvit	6,88	14	7
KDU-ČSL	6,78	14	7

Propad hlasů: 12,62 %

Volby 2017

Propad hlasů: 6,29 %

ČSSD	7,27	15	7,5
ANO 2011	29,64	78	39
KSČM	7,76	15	7,5
TOP 09	5,31	7	3,5
ODS	11,32	25	12,5
SPD	10,64	22	11
Piráti	10,79	22	11
STAN	5,18	6	3
KDU-ČSL	5,8	10	5

